

THE KENYA NATIONAL EXAMINATIONS COUNCIL

Kenya Certificate of Secondary Education

102/2

KISWAHILI

Karatasi ya 2

LUGHA

Nov. 2024 — Muda: Saa 2½

Sahihi ya mtahiniwa: ..... Tarehe: .....

Maagizo

- (a) Hakikisha ya kwamba karatasi hii imejumuisha jina lako na namba yako ya mtihani.
- (b) Tia sahihi yako kisha uandike tarehe ya mtihani katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
- (c) Jibu maswali **yote**.
- (d) Majibu yote yaandikwe katika nafasi ulizoachiwa katika kijitabu hiki cha maswali.
- (e) Majibu yote **lazima** yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
- (f) Usitoe ukurasa wowote kutoka kwenye kijitabu hiki.
- (g) **Karatasi hii ina kurasa 12 zilizopigwa chapa.**
- (h) **Watahiniwa ni lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.**

Kwa matumizi ya mtahini pekee

Swali	Upeo	Alama
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
Jumla	80	

1 UFAHAMU

(Alama 15)

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Kule kijijini kwetu tulipenda sana kuwakaribisha wageni na hasa ndugu zetu waliofika kwa ajili ya kujipumzisha wakati wa likizo. Tulipenda kuwadadisi na kuwaweka katika mizani. Nani kanunua gari? Nani kaoa? Nani ana suti nzuri? Hakika maswali yetu yalikuwa mengi sawa na majibu tuliyopata. Wajua tena kila mmoja wetu **alijikatia kauli** kuhusu nani kapiga hatua maishani na nani hakupiga. Hiki kilikuwa kipindi cha gumzo zisizoisha kijijini. Siku moja, baada ya shughuli za kutwa, tulikaa chini ya mti mmoja mkubwa kwa ajili ya soga kama ilivyokuwa ada walipofika watu kutoka mjini. Sikumbuki ilitokeaje lakini mara nilisikia sauti ya mama ikieleza huku kila mmoja ametulia.

“Afadhali likizo iishe tupate amani. Ndugu zetu hawa wamekuja na kukifanya kijiji kuwa chao. Sijui hatujui kufanya nini! Sijui nani anaendelea vipi! Eti yuko pale pale. Sielewi...”

“Wewe nawe! Hivi huna kazi? Kazi imekuwa kunusa nani ana nini? Sasa haya yanakuhusu nini? Utamaliza visigino bure kwa safari za umbeya,” alitoa dukuduku lake shangazi Kwini.

Tulibaki tumezubaa kiasi. Hakuna aliyethubutu kutoa kauli yake hadi pale Yeni aliposema, “Lakini, shangazi, hivi huoni? Juzi nimekwenda sokoni. Unadhani ni nini sikukiona? Haya macho yaliona maajabu. Wamekuja mabinti na viguo vifupi kama sijui nini. Na vyenyewe hivyo viguo ni kama miwani; vyona mpaka ndani. Unashindwa kama kweli kuna maana ya kuva.”

Kauli hii ni kama iliipiga jeki azma ya Muna kataka kusema. Mara naye alieleza, “Yeni, shangazi Kwini karibu anieu bure bilashi ilhali ukweli wenyewe huo kama uyoga umejidhihirisha. Wangapi wamerudi baada ya mwaka tu kule nje lakini leo ukiwasemesha kwa lugha yetu ya asili wanakwepa na kujibu kwa lugha ya kigeni. Hawa wenzetu wanajua wazi kuwa hapa kuna wengi ambao lugha ya kigeni inawapita kama upemo kwenye viganja. Wengi wamekuja na kudai hawali tena mchicha au mrenda. Jana tukivila nao hapa! Kama si unafiki huo ni nini?”

Muna alisema haya na kuwaacha waliokuwepo wanacheka na kushangilia. Ni kama waliopata fursa kulipiza kisasi ambacho mpaka sasa kilikuwa siri kubwa.

“Haya basi,” alisema shangazi Kwini. “Kama wanafanya yote hayo inatumua kwa nini? Uwike usiwike kumbuka kutakucha. Kukicha hiyo kesho, tutakuwa tumeambua nini? Hadithi?”

Haya yaliposemwa, mwanamke mmoja aliyekuwa ameketi pale kimya muda wote huu aliinuka. Alisafisha koo kabla ya kujieleza.

“Afadhalii wasemwe. Labda itasaidia. Wamekuja na fujo mpaka hatupumui kama zamani. Wanajitua ujuzi wa kila kitu. Hivi sisi hapa hatujui kitu?” aliuliza huku anashangiliwa kwa makofi na vifijo. Lakini hakutaka mazungumzo yake kukatwa. Alisema, “Mtazame Bwana Tambo. Yeye ana kazi huko. Si kama sisi. Amekuja likizo kupumzika. Badala ya kupumzika amekuja hapa kufanya kazi tunayofahamu sisi kufanya. Kishamba cha mboga anapalilia yeye. Ng’ombe anawatafutia yeye majani na analengeta yeye. Hata kazi ya kuosha vyombo hatuwezi kuitiwa. Sasa mtu kama huyu tukisema ni bahili mtasema ni umbeya? Halafu kuna wengine ambao kuwasalimu ni kero. Unampa mkono unaona anatabika kuupangusa wake kwenye nguo baada ya salamu.”

Sasa mazungumzo yalikuwa **yamenoga** kila mmoja wetu alikuwa amevutwa nayo kama msumari unavyovutwa na sumaku. Hata hivyo, nilipokumbuka mazungumzo yangu na Bwana Tambo niliona kama anachokozwa kwa kilicho chake. Kazi ile inayomletea lawama ni yake na anayeifanya si mwagine bali yeye. Nilikumbuka aliyoniambia siku moja nilipoenda kwake.

“Watu wengi hufikiri wakati wa likizo ni kipindi cha kulaza damu kwa kujimwaya kwenye makochi. Hiki ni kipindi muhimu cha sisi wenye kazi za afisi kuusaidia mwili kufanya kazi. Kazi hizi huifanya misuli kuimarika na ubongo kuchangamka. Mwisho wa likizo unajikuta umo katika hali nzuri ya kuanza tena kazi afisini. Kwa kufanya kazi, viungo huhisika kuwa vyepesi. Aidha kwa kufanya kazi hizi tunabaki kujikumbusha asili yetu. Zinaleta picha hai ya jana zetu katika maisha yetu,” alinieleza Bwana Tambo.

- (a) Eleza mitazamo ya watu wa mjini kuhusu watu wa kijijini kulingana na kifungu.
(alama 2)
- .....
.....
.....

- (b) Onyesha jinsi tabia za watu wa mjini zilivyowaathiri watu wa kijijini.
(alama 5)
- .....
.....
.....
.....
.....

- (c) Fafanua manufaa manne ya likizo kama inavyodhihirika kwenye kifungu. (alama 4)

1

- (d) Bainisha sifa **mbili** za msimulizi wa kisa hiki. (alama 2)

- (e) Eleza maana za maneno haya kulingana na kifungu: (alama 2)

- (i) alijikatia kauli .....
(ii) yamenoga .....

2 UFUPISHO

(Alama 15)

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali.

Muziki una nafasi kubwa na muhimu katika maisha ya watu. Nguvu za muziki hazimithiliki na chochote japo aghalabu hatuoni hivyo. Hebu fikiria ulimwengu ungekuwa vipi bila muziki. Labda mwanadamu asingekuwa na njia mbadala ya kujieleza wala asingefaidi uhondo unaoletwa na sanaa ya muziki!

Njia mojawapo kuu ya mwanadamu kujiburudisha ni kupitia kwa muziki. Burudani ya muziki si ghalii na inaweza kufikiwa kwa njia mbalimbali. Vyombo vyatya kiteknolojia kama vile redio na runinga hurusha na kupeperusha mahadhi ya muziki kupitia kwa mawimbi. Kubuniwa kwa kadi sakima, diskii mweko na vifaa vinginevyo vyatya kuhifadhi muziki kumeleta afueni kubwa kwa maashiki wa muziki. Sasa imekuwa rahisi kuhifadhi na kusambaza muziki ambao awali ulikuwa adimu. Kwa hivyo, si ajabu tena kukutana na mtu akiwa mbioni kuchapa kazi zake huku anasikiliza muziki. Wapo wengine wanaosikiliza muziki wakiwa wanatasiri katika vyombo mbalimbali kama vile gari, ndege na pikipiki.

Watu wengi, hasa katika sehemu za miji, hupenda kujiburudisha katika maeneo yenye muziki mtamu unaoweza kumtoa nyoka pangoni. Hapa utawaona wanamuziki wakiwa wamezama katika usanii wao na kuziachia nyimbo moto moto zinazowafanya watu kuchezesha vichwa vyao na kugotagota meza bila kufahamu kuwa wameisha kutwaliwa na nguvu za uchawi wa muziki. Wengine hujikuta wamesimama kwa kuitika wito wa gitaa na kuanza kunengua viuno vyao. Hiki huwa kipindi muhimu cha kuburudisha na pengine kumvua huzuni mtu. Nao wapiga muziki hufurahi kwa namna watu wanavyoipokea sanaa yao. Zaidi ya furaha hii, wasanii huchuma katika mazingira haya. Muziki inawapa ajira ambayo huwaaletea kipato cha kujikumu na kuziendesha familia zao. Wasanii hawa kwa kufahamu nguvu za muziki, wanazigeuza talanta zao kuwa kitegauchumi.

Ingawa idadi kubwa ya watu huhusisha muziki na burudani, hapana shaka kwamba muziki ni nyenzo kuu ya kutoa mawaidha. Waumini wa dini mbalimbali hutunga nyimbo zenye mawaidha na kuzitumia ndani na nje ya maeneo yao ya ibada. Nyimbo za ibada huitangaza dini hata bila watu kujumuika pamoja au kuwa wa dini moja. Vivyo hivyo, nyimbo zisizo za dini hubeba mawaidha mbalimbali. Lengo huwa ni kuipa jamii mwelekeo ufaao. Kuna miziki inyohusu mapenzi, unyumba, malezi, maadili miiongoni mwa jumbe nyingine murua kwa ajili ya jamii. Miziki hii vilevile huwa hifadhi ya utamaduni wa watu na balozi mwema wa utamaduni huo.

Jambo la kuvunja moyo ni kuwa, zipo dalili za kudorora na kufa kwa muziki. Wanamuziki wa awali walijijengea umahiri wa kucheza vyombo mbalimbali via muziki. Ustadi wa kupiga vyombo via muziki uliwaacha hoi wapenzi wa muziki. Wasanii hawa walionyesha ustadi wao kwa mbwembwe kuu kwa maana walijiamini. Wasanii wengi wa kisasa hawajazingatia upigaji vyombo via muziki. Badala yake wanategemea midundo iliyorekodiwa ya zana za muziki. Wanamuziki hawa huingia kwenye studio na kurekodi nyimbo zao kwa kufutiliza midundo iliyorekodiwa. Tatizo lililopo ni kuwa, katika siku za halafu hapatakuwa na wajuzi wa zana zetu za muziki. Matokeo yake ni kuwa hatutaweza kuwapokeza chipukizi wanaojiunga na tasnia ya muziki maarifa waliyoyajenga watangulizi wetu.

Suala lingine linaloashiria kudumaa kwa muziki wetu ni haraka ya wasanii wetu wenye hamu kuu ya kutoa nyimbo haraka. Nyimbo za haraka zinakosa umakinifu wa ujumbe na usanii. Zipo nyimbo ambazo hazikumakinikiwa via kutosha. Nyimbo hizo zinakosa uwiano mzuri wa ala za muziki na mawazo. Utaona kuwa kuna nyimbo ambazo zinakosa heshima. Muziki, sawa na sanaa nyinginezo, inafaa kujali hadhira inayoupokea. Kuitia aibu hadhira kwa kuusikiza muziki usio wa heshima ni kuiadhibu. Hadhira inayoadhibiwa huona muhali kuushabikia muziki utoao adhabu. Kwa ufupi, nyimbo hizi zilizozalishwa kwa haraka vilevile hukumbana na kifo cha mapema mikononi mwa hadhira inyofaa kuwa mlezi wazo.

- (a) Fupisha aya **nne** za kwanza kwa maneno 100. (alamu 9)

Matayarisho

Nakala Safi

- (b) Eleza ujumbe unaojitokeza katika aya **mbili** za mwisho kwa maneno 70. (alama
Matayarisho

Nakala Safi

3 MATUMIZI YA LUGHA

(Alama 40)

- (a) Andika neno lenye kitamkwa cha ufizi. (alama 1)
- .....

- (b) Onyesha silabi inayotamkwa kwa mkazo katika neno: uliopandwa (alama 1)
- .....

- (c) Eleza majukumu ya viambishi katika neno: vikimyutia. (alama 2)
- .....

- (d) Andika upya sentensi zifuatazo kwa kufuata maagizo. (alama 8)

(i) Mabaharia walifika bandarini.
Walikuwa wamesafiri kwa wiki moja.
(Unganisha kuwa sentensi moja kwa kutumia kihuishi cha wakati.)

.....

(ii) Mkurugenzi alimpandisha cheo afisa husika ambaye alivumbua huduma hiyo.
(Andika upya kwa kugeuza kitenzi kilichopigiza mstari kuwa nomino bila kubadilisha maana.)

.....

(iii) Wanakijiji wataweka mikakati ifaayo.
Watajitosheleza kwa chakula.
(Unganisha kuunda sentensi changamano.)

.....

a 1)

ia 2)

ta ukur

- (iv) Barabara hiyo itapitia Shazi.
(Kanusha kwa kuanza kwa neno: Shazi ...)

.....
(e) Tunga sentensi zenyе vihisishi vinavyoibua hisia zifuatazo:

- (i) kinyume na matarajio (alama 1)

- .....
(ii) kutaka kitu kinusurike (alama 1)

.....
(f) Andika sentensi ifuatayo katika hali ya umoja. (alama 2)

Makasha hayo yaliyotengenezewa viwandani na mafundi hao yaliwanufaisha.

.....
(g) Geuza sentensi ifuatayo katika hali ya ukubwa. (alama 1)
Nguo zenyewe zilihifadhiwa kwenye vikapu.

.....
(h) Tunga sentensi katika wakati uliopo kuonyesha kwamba kitendo kimekuwa kikiendelea kwa muda. (alama 1)

.....
(i) Andika upya sentensi ifuatayo kwa kuanza kwa yambwa tendwa. (alama 2)

Vijana walisafisha soko la kijiji chao.

.....
(j) Geuza sentensi ifuatayo katika usemi halisi. (alama 2)
Chifu aliwakumbusha walezi kwamba walihitaji kuwapeleka watoto kwa chanjo dhidi ya polio Ijumaa ambayo ingefuata.

- (k) Bainisha maana **tatu** katika sentensi ifuatayo: (alama 3)
 Mandila aliwatangazia chao.
- .....
 .....
 .....
- (l) Kistari kifupi hutumiwa kutenga silabi. Vilevile, huweza kutumiwa kudokeza hoja.
 Tunga sentensi **mbili** kuonyesha matumizi mengine mawili ya kistari kifupi. (alama 2)
- .....
 .....
 .....
- (m) Tunga sentensi yenye muundo ufuatao: (alama 2)

$$\text{KN(N+V)} + \text{KT(T+KH)} + \text{U} + \text{KN } (\phi) + \text{KT } (T+E)$$
- .....
 .....
 .....
- (n) Bainisha matumizi ya **kwa** katika sentensi:
 Kuhamia kwa jamii hiyo kulisifiwa na wengi; wenyeji kwa wageni. (alama 2)
- .....
 .....
 .....
- (o) Nomino zifuatazo zimo katika ngeli gani? (alama 2)
- (i) mafuta
 .....
- (ii) kwato
 .....
- (p) Tumia **nahau** badala ya maneno yaliyopigiwa mstari. (alama 1)
 Tuta **aliwaomba msamaha** wazazi wake.
- .....
 .....
- (q) Kusimulia ni kwa kutamba _____ ni kwa adabu na (alama 2).
 _____ ni kwa imara

THE KENYA NATIONAL EXAMINATIONS COUNCIL

Kenya Certificate of Secondary Education

KISWAHILI

102/3

FASIHI

Karatasi ya 3

Nov. 2024 — Muda: Saa 2½

Sahihi ya mtahiniwa: ..... Tarehe: .....

Maagizo

- (a) Hakikisha ya kwamba karatasi hii imejumuisha jina lako na namba yako ya mtihani.
- (b) Tia sahihi yako kisha uandike tarehe ya mtihani katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
- (c) Jibu maswali **manne** pekee.
- (d) Swalii la **kwanza** ni la **lazima**.
- (e) Maswali hayo mengine matatu yachaguliwe kutoka sehemu **nne** zilizobaki; yaani: Riwaya, Tamthilia, Ushairi na Fasihi Simulizi.
- (f) Usijibu maswali **mawili** kutoka **sehemu moja**.
- (g) Majibu yote **lazima** yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
- (h) Majibu yote **sharti** yaandikwe kwenye nafasi ulizoachiwa katika kijitabu hiki cha maswali.
- (i) **Karatasi hii ina kurasa 16 zilizopigwa chapa.**
- (j) **Watahiniwa ni lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.**

Kwa Matumizi ya Mtahini Pekee

Swali	Upeo	Alama
1	20	
	20	
	20	
	20	
Jumla	80	

SEHEMU A: HADITHI FUPI

D. W. Lutomia na P. Muthama (wah.): *Mapambazuko ya Machweo na Hadithi Nyingine*

1 Lazima

(a) **D. Ogutu:** “Toba ya Kalia”

“... alikuwa na kibarua kigumu. Angesema nini? Hata hivyo, lisilobudi hubidi. Maji alikwishayavulia nguo, sharti ayaoge.”

(i) Eleza muktadha wa dondo hili. (alama 4)

(ii) Fafanua umuhimu wa mhusika anayerejelewa katika dondo hili. (alama 6)

(b) Fafanua jinsi mbinu ya majazi imetumika katika kujenga vipengele vifuatavyo katika hadithi ya “Pupa.”

(i) wahusika (alama 5)

(ii) maudhui (alama 5)

SEHEMU B: RIWAYA

C. Momanyi: *Nguu za Jadi*

Jibu swalii la 2 au la 3.

2 (a) “Tulia mheshimiwa. Mambo yatakuwa sawa. Ni mapema mno kujua kinachoendelea.”

(i) Eleza muktadha wa dondo hili. (alama 4)

(ii) Bainisha toni katika dondo hili. (alama 2)

(iii) Fafanua sifa **sita** za anayezungumza kwa kurejelea riwaya ya *Nguu za Jadi*. (alama 6)

(b) “Ulevi una athari kwa jamii.” Thibitisha kwa kurejelea riwaya ya *Nguu za Jadi*. (alama 8)

- 3 (a) Changanua mtindo katika dondoo lifuatalo: (alama 8)

“Nyuso zilizoghadhibika zilidhihirisha furaha, angalau kwa muda tu. Waketwa ni watu waliokuwa na maarifa ya ujasiriamali tangu zamani. Hakuna aliyejua kwamba eneo la Matango lingezalisha kitu. Lilikuwa kichaka kikavu kilichohamwa hata na panya. Leo limekuwa eneo la maendeleo ya kupigiwa mfano. Si majumba makubwa ya aushi, si ghorofa na wingi wa maduka. Hata watu waishio katika mitaa ya kifahari, walikuja kununua bidhaa hapo. Kulikuwa na bidhaa mbalimbali zilizouzwa kwa bei ya rejareja au ya jumla. Kando kidogo na sehemu hii ya biashara, watu walijenga nyumba za kuishi. Hapa ndipo palipokuwa pakiishi idadi kubwa ya Waketwa. Sasa wamechomewa makazi yao na kufurushwa. Wamekuwa kama wahamiaji wasiotakikana kuishi nchini Matuo.”

- (b) “Suala la dhuluma dhidi ya mwanamume limeshughulikiwa katika riwaya ya *Nguu za Jadi.*” Thibitisha. (alama 12)

SEHEMU C: TAMTHILIA

T. M. Arege : *Bembea ya Maisha*

Jibu swalii la 4 au la 5.

- 4 “Afadhali hivyo ulivyofanya. Kumbe watoto hawa tulio wadharau walikuwa nyota ya jaha. Sasa kijiji kina mwanga.”

- (a) Eleza muktadha wa dondoo hili. (alama 4)
 (b) Bainisha toni katika dondoo hili. (alama 2)
 (c) Fafanua dhima ya vipengele **viwili** vya kimtindo vinavyobainika katika dondoo hili. (alama 4)
 (d) Fafanua umuhimu wa mzungumzaji katika kuijenga tamthilia ya *Bembea ya Maisha*. (alama 10)

- 5 (a) Changanua mtindo katika dondoo lifuatalo: (alama 8)

“Kazi hizi nazo ni kama safari ya ahera; mwisho wake hakuna mwenye habari nayo. Basi imekuwa mfano wa gurudumu kwenye gari la masafa marefu. Lenyewe hilo linasukumwa tu. Linaviringishwa bila kupenda; halina hiari wala muhitari. Kazi yake kumenyana na ardhi; si pa mvua, si pa juu. Haijalishi kama kuna miba au mawe. Kwake mwendo ni wajibu. Yaani hata likachomeka haliwezi kufumua moto. Ndivyo maisha yetu yalivyo. Tunaendeshwa kama tiara. Upepo unatupiga tukiwa hewani huku mshika kamba pale chini anaona raha kwa sisi kuyumbishwayumbishwa.”

- (b) Onyesha jinsi usaliti unavyoshughulikiwa katika tamthilia ya *Bembea ya Maisha*. (alama 12)

SEHEMU D: USHAIRI

Jibu swali la 6 au la 7.

- 6** *Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali.*

Ningekutana na ukweli ningeusabahi
 Ningeupa shikamoo na kuupiga pambaja
 Tukajenga mwema mlahaka
 Kabla kuutazama kwa makini na
1 Kuuliza maswali.

Hakika ningetaka unieleze wapi ulibaki
 Uongo ukipiga hatua na kupata umaarufu
 Ningetaka kujua kwa nini haupendi ushindani
 Kwa nini unaangia mitini wakati mno unahitajika
 Na labda kwa nini umezoea kimya cha kutisha.

Natafuta ukweli katika chaka la mambo
 Japo nasikia yazi lake linavaliwa na uongo
 Nao wenyewe huo ukweli unakwenda tupu
 Na watu tayari waukimbia kwa kuogopa
 Kuona uchi wake.

Zimeshuka habari kutoka kwa kichaa mkongwe
 Kuwa uongo amevaa suti ya ukweli
 Ambayo aliiba wakiwa wanakoga mtoni
 Na sasa watu wanaogopa kuuona uchi
2 Kama moto katika kichaka kikavu.

Wanaukimbia uongo kuishangilia suti yake ambayo
 Wanafahamu kuwa kaiba kwa kakake
 Nyuma wameacha wingu la moshi
 Liwatoalo watu machozi njia mbilimbili
 Na vumbi zito la jivu linalowatia upofu.

(T. Arege)

- (a) Chambua maudhui katika shairi hili. (alama 4) ..
- (b) Eleza sifa **nne** za ukweli kwa mujibu wa shairi hili. (alama 4) ..
- (c) Jadili umuhimu wa mbinu rejeshi katika shairi hili. (alama 3) ..
- (d) Onyesha umuhimu wa mbinu zifuatazo katika shairi hili. (alama 4) ..
- (i) Tashihisi ..
- (ii) Sitiari ..
- (e) Bainisha uhuru wa kishairi katika shairi hili. (alama 3) ..
- (v) Bainisha mifano ya matumizi ya chuku katika ubeti wa mwisho. (alama 2) ..

Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali.

Binadamu ana kero, li ndani ya moyo wake,
Hupenda yalo mororo, yote yasadifu kwake,
Yanoleta mataguro, hukwepa yasimfike,
Hiyo ni yake kasoro, kiumbe binaadamu.

Milele katu hakiri, kupokonywa kilo chake,
Lakini huwa tayari, kudhulumu vya wenzake,
Na kujifanya hodari, kila lake liongoke,
Na hiyo yake kasoro, kiumbe binaadamu.

Kutwaa asichopewa, pia ni tabia yake,
Bishi kabarikiwa, hivyo ni vilima vyake,
Kama hayo kitendewa, hakiri ikubalike,
Pia ni kasoro yake, kiumbe binaadamu.

Mwepesi wa kuchokoza, pia ni mtindo wake,
Ambae hajamuanza, humtafutia lake,
Na puresha kumjaza, mradi akasirike,
Nayo ni kasoro yake, kiumbe binaadamu.

Hakika binaadamu, kwa ule uzito wake,
Kawekewa jahanamu, likawe ni pigo lake,
Hiyo siku ya hukumu, adhabu zikamfike,
Kwa zile kasoro zake, kiumbe binaadamu.

(H. G. Haji)

